

Actualiteitencollege

Kwetsbaarheid bij ouderen

Robbert Gobbens, Han van Doorn

Op de Puch naar Princenhage

Wijkverpleegkundige

- Zelfstandigheid en creativiteit
- Ontmoeten van mensen in eigen huis en sociale omgeving

'de oudere' bestaat niet

Onderwijs → promoveren → Lector

Frailty

Kwart van de 65-plussers kwetsbaar

- Ruim een kwart van de 65-plussers is kwetsbaar voor ernstige gezondheidsproblemen.
- Het aantal kwetsbare ouderen zal tussen 2010 en 2030 naar verwachting toenemen met ruim 300.000 van bijna 700.000 naar meer dan 1 miljoen.
- Kwetsbare ouderen hebben een vier tot vijfmaal grotere kans op opname in verzorgings- of verpleeghuis en een twee tot driemaal grotere kans op overlijden binnen drie jaar in vergelijking met de groep niet-kwetsbare ouderen.

Bron: SCP, 2011

Wie is kwetsbaar?

Frailty, een medisch concept

‘een **biologisch** syndroom waarbij sprake is van een verminderde reserve en weerstand tegen stressoren, dat het resultaat is van dalingen van diverse fysiologische systemen’

Fried et al., 2011

Fenotype van frailty

---

onbedoeld gewichtsverlies

verminderd uithoudingsvermogen

inactiviteit

verminderde loopsnelheid

zwakte

$\geq 3 = \text{frail}$

Fried et al., 2011

Frailty, een multidimensioneel concept

Kwetsbaarheid is een dynamische toestand waarin een individu verkeert die tekorten heeft in één of meerdere domeinen van het menselijk functioneren (**lichamelijk, psychisch, sociaal**), die onder invloed van een diversiteit aan variabelen wordt veroorzaakt en die de kans op het optreden van ongewenste uitkomsten vergroot.

(Gobbens et al., 2010)

Tilburg Frailty Indicator (TFI)

Lichamelijk domein

Onbedoeld gewichtsverlies, moeilijkheden met lopen, kracht in handen, lichamelijke moeheid, lichamelijke gezondheid, evenwicht, gehoor- en gezichtsproblemen

Psychisch domein

Cognitie, depressieve symptomen, angst, coping

Sociaal domein

Alleenwonend, sociale relaties, sociale steun

Identificatie

Meetinstrument

- Doel: screenen, case-finding of evaluatie interventie
- Soort: objectief (bijv. looptest) of subjectief (vragenlijst)
- Invuller: professional of oudere zelf

38 instrumenten beschikbaar

(Sutton et al., 2016)

Nederlandse instrumenten

Groningen Frailty Indicator (GFI)

Tilburg Frailty Indicator (TFI)

Easycare-TOS

Evaluative Frailty Index for Physical Activity (EFIP)

Keuze instrument bepaalt **prevalentie** kwetsbaarheid

Zorg dat je een **valide** instrument gebruikt

TFI Lichamelijk

Lichamelijke componenten

1.	Voelt u zich lichamelijk gezond?	0 ja	0 nee
2.	Bent u de afgelopen periode veel afgevallen zonder dit zelf te willen?	0 ja	0 nee

Heeft u problemen in het dagelijks leven door:

3.	...slecht lopen?	0 ja	0 nee
4.	...het slecht kunnen bewaren van uw evenwicht?	0 ja	0 nee
5.	...slecht horen?	0 ja	0 nee
6.	...slecht zien?	0 ja	0 nee
7.	...weinig kracht in uw handen?	0 ja	0 nee
8.	...lichamelijke moeheid?	0 ja	0 nee

TFI Psychisch en Sociaal

Psychische componenten

9.	Heeft u klachten over uw geheugen?	0 ja	0 soms	0 nee
10.	Heeft u zich de afgelopen tijd somber gevoeld?	0 ja	0 soms	0 nee
11.	Heeft u zich de afgelopen tijd nerveus of angstig gevoeld?	0 ja	0 soms	0 nee
12.	Kunt u goed omgaan met problemen?	0 ja		0 nee

Sociale componenten

13.	Woont u alleen?	0 ja		0 nee
14.	Mist u weleens mensen om u heen?	0 ja	0 soms	0 nee
15.	Ontvangt u voldoende steun van andere mensen?	0 ja		0 nee

Enkele bevindingen vanuit Roosendaal

Zelfstandig wonende 75plussers (n=484); prevalentie: 47,1%

- Lichamelijke moeheid (mannen: 35,9%; vrouwen: 52,3%)
- Sombere voelen (mannen: 35,8%; vrouwen: 43,8%)
- Eenzaamheid (mannen: 51,2%; vrouwen: 64,9%)

Zelfstandig wonende mensen van 58-64 jaar (n=308); prevalentie: 18,4%

- Lichamelijke moeheid (mannen: 23,7%; vrouwen: 22,3%)
- Sombere voelen (mannen: 27,2%; vrouwen: 39,9%)
- Eenzaamheid (mannen: 19,3%; vrouwen: 31,3%)

Eerste gesprek met Han van Doorn

Kwetsbaarheid

- Wat is kwetsbaarheid voor jou?
- Vind je jezelf kwetsbaar?

Metten van kwetsbaarheid

- Vind je dat je kwetsbaarheid kunt meten?
- Wat zijn je ervaringen met het invullen van de TFI?

Voorkomen is beter dan genezen!

Kijken naar determinanten van kwetsbaarheid:

- Vrouwen zijn kwetsbaarder dan mannen
- Hoe ouder hoe kwetsbaarder
- Lage Sociaal Economische Status (SES) meer kwetsbaarheid
- Etniciteit hangt samen met kwetsbaarheid (allochtonen zijn kwetsbaarder dan autochtonen)
- **Slechte leefstijl** meer kwetsbaarheid (bewegen, voeding)
- Ontevredenheid woonomgeving meer kwetsbaarheid (woning)
- Indien multimorbiditeit dan verhoogde kans op kwetsbaarheid

Dit geeft richting aan identificeren kwetsbare ouderen en aan interventies.

Tips voor gezond oud worden

Negatieve gevolgen van kwetsbaarheid

Beperkingen in het uitvoeren van algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL)

Toename zorggebruik (ziekenhuisopname, verpleeghuisopname)

Lagere kwaliteit van leven: samenhang met lichamelijke, psychische (somber voelen) en sociale kwetsbaarheid (gebrek aan sociale steun)

Eerder overlijden

Bronnen: Liu et al., 2019; Kojima et al., 2016; Shamilyan et al., 2013; Gobbens et al., 2012; Gobbens & van Assen, 2014)

Evidence effectiviteit interventies

Op basis van vier recente reviews:

onvoldoende bewijs dat interventies beschermen tegen negatieve gevolgen van kwetsbaarheid

Meer onderzoek is nodig

Tweede gesprek met Han van Doorn

Interventies gericht op gebruik van technologieën

‘de App die een oogje in het zeil houdt’

Verklaringen

- Te weinig aandacht voor implementatie
- Uitvoeringsgraad door zorgverleners was te laag (lager dan 50%) door hoge complexiteit van de interventie en tekortschietend multidisciplinair overleg

(Metzelthin et al., 2013; Asmus-Szepesi et al., 2015)

Procesevaluaties zijn positiever (ouderen, mantelzorgers)

Interprofessionele Leer- en InnovatieNetwerk (LIN)

ZonMw project

Verbinden van zorg en welzijn (professionals, studenten, docenten)

Inzicht in deskundigheden disciplines d.m.v. casusbesprekingen, kwaliteitsprojecten

Samenwerking tussen zorg- en welzijnsprofessionals is essentieel om te kunnen voorzien in individuele behoeften van mensen.

Zorg en dienstverlening **op maat!**

Dank voor uw aandacht!

Bij vragen of op- en aanmerkingen:

robbert.gobbens@inholland.nl